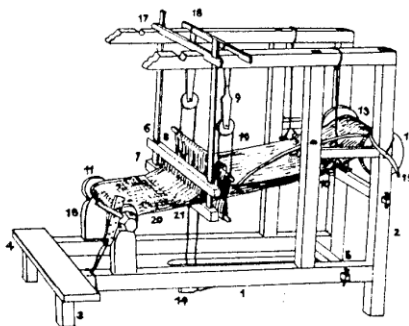
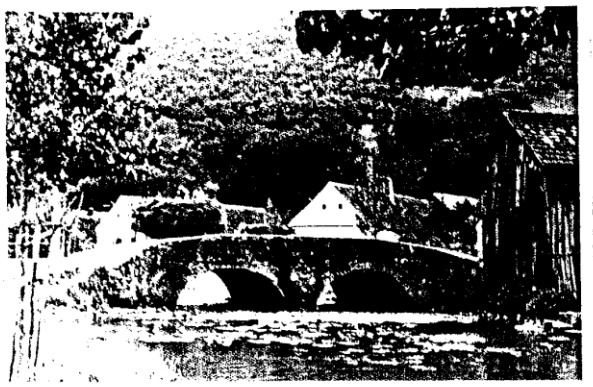
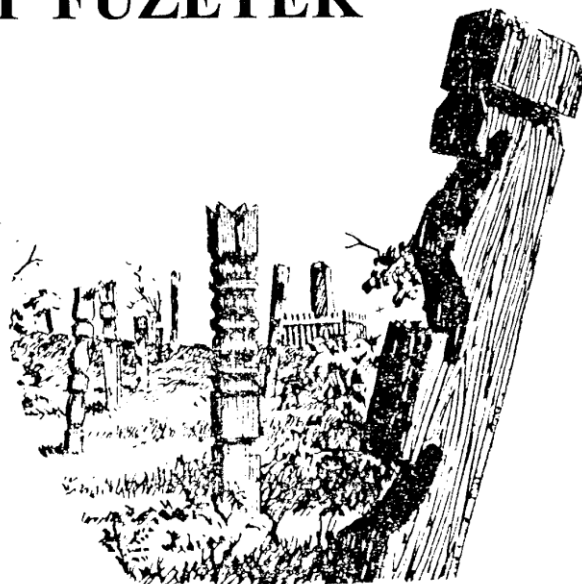

JÓSVAFŐI
HELYTÖRTÉNETI FÜZETEK

21. füzet, 2004

JÓSVAFŐI HELYTÖRTÉNETI FÜZETEK

11. évfolyam 21. füzet
2004.

Felelős szerkesztő:
Szablyár Péter

Felelős kiadó:
Szablyár Péter
ügyvezető

HU ISSN 1785-9956

Kiadja a **SZINLŐ Barlangi-vendégforgalmi Kft.**,
(Jósvafő, 3758 Dózsa György utca 3.)
a jósvafői tájház alapítója.

✉ szinlo@axelero.hu

📁 <http://www.museum.hu/josvafo/tajhaz>

Nyomdai munkák: **K-B Aktív Kft.** Gyorsnyomda és másolószolgálat,
Miskolc. Felelős vezető: Kása Béla

Jósvafő jövője – Jósvafő múltja

A nyár legnagyobb öröme második kisunokám: Bohus Lilla, Anna – egy gyönyörű kislány - megszületése volt. A tájház 10 éves évfordulójának örömteli napjai után ismét nagy eseményre készültünk. Szeptember 16-19. között Jósvafőn tartotta II. Országos Találkozóját a Magyarországi Tájházak Szövetsége. A mérce magasra volt téve, hiszen a tavalyi noszvaji találkozó jól szervezett, sikeres volt. A rendezésben a település önkormányzata és a Nemzeti Park Igazgatósága sietett segítségünkre és az időjárás-felelős is megemberelte magát: péntektől kitűnő időben zajlottak a programok.

A rendezvény visszhangját érzékelve a résztvevők elégedettek voltak és elvitték magukkal a település és a környék jó hírét. A tanácskozás szakmai programja, az autóbuszos kirándulás - barlangi hangversennyel megkoronázva - és a fakultatív szlovákiai program emlékezetes maradt mindenki számára.

Az ünnepnapok elmúltával kemény munka kezdődött a tájház korszerűsítésével. A település csatornázásának remélt őszi befejezésére alapozva egy új vizes blokkot létesítettünk, elkészítettük a jövőre megvalósuló látogatói vizes blokk víz- és csatorna csatlakozási feltételeit és a lakóház, ill. a pinceházi iroda központi – földgáz-bázisú – fűtési rendszerét is kialakítottuk. A nagy munka gyümölcsét azonban csak jövőre élvezhetjük: a TIGÁZ – 21. századi egyéni rekordot felállítva a májusban megrendelt gázbekötést csak 2005. májusára vállalta és sajnos a csatorna hálózat műszaki átadása sem történt meg ebben az évben.

Szomorúan nagy forgalom volt az ősszel a tájház udvarán a temetések után; idősebbek, fiatalok egyaránt távoztak közülünk, kevesebbek és gyengébbek lettünk!

A Baradla jósvafői szakaszának rekonstrukciója miatt gyér volt az idei forgalom, de reméljük, jövőre visszaáll, sőt: növekszik! Várjuk!

Jósvafő, 2004. decemberében

Szablyár Péter

<p><i>Ez a kiadvány bolti terjesztésre nem kerül. Másolása nem tilos, inkább megtisztelő.</i></p>

A Baradla Vörös-tó – Jósvafő szakaszának felújításáról

- Székely Kinga -

A Baradla főágának 1825-ben történt feltárását követően az „új barlang” látogatását nemcsak a Vaskapu néha évekig tartó bezáródása, hanem a nehezen járható, 10-12 órát igénylő oda-vissza közlekedés is akadályozta. Ennek eredményeként csak kevés embernek adatott meg, hogy a cseppkövekben gazdag, kanyargó járatrendszer Jósvafőt megközelítő végpontig eljusson.

Elsőként Proche Ede a Bécsi Unióbank mérnöke 1868-ban javasolta, hogy a látogatás megkönnyítése érdekében valahol a végpont közelében létesítsenek új bejáratot. A megvalósításra azonban még közel húsz évig kellett várni. A Magyarországi Kárpát Egyesület Keleti Kárpátok Osztálya, mint a barlang kezelője 1885-ben kezdett foglalkozni az új bejárat kérdésével. Siegmeth Károly elnök megbízása alapján Münnich Kálmán bányamérnök, a dobsinai bányák igazgatója, 1885. december 15. és 1886. július 29. között új felmérést készített a barlangról és a barlangban valamint a Vörös-tó közelében kijelölte a mesterséges lejárát létesítésére legalkalmasabb helyet. 1886 őszéig, a barlangban észlelt 0,5-1 m széles vízszintes hasadékot mintegy 85 m hosszban kiszélesítette és ehhez 6 m magas emelkét hajtatott a külszíni pont irányába. Anyagi fedezet hiányában azonban a munkálatokat csak 1889 májusában folytatták, amikor is Benedicty Kálmán bányamérnök irányításával megindult a felszín irányából a táróhajítás. A vörös-tói lejár átörésére a terveknek megfelelően 1890. március 15-én került sor, a bejáratot augusztus 24-én avatták fel.

A bejáratnál már 1892-ben turistaház épült, ahol a barlangvezető a jegyeket árusította, s az érdeklődőknek étkezést, szállást biztosított. A látogatók főként oda-vissza túraként a Csillagvizsgálóig mentek el, s onnan indult az aggteleki bejáratig tartó főági kirándulás is.

A hajdani vörös-tói turistaház

A vörös-tói lejárati jelentőségéből, amikor Kaffka Péter mérnök 1922-ben a közel 100 éven át végpontot jelentő Pokol kőomlása között átjárót talált, s mintegy 500 méter hosszú szakasz feltárásával megközelítette a Jósvafő határában húzódó Farkas-(Törőfej)-völgyet. A Kaffka tervei alapján 1928-ban létesített jósvafői táro megnyitását és az Oriások terméig tartó útvonal kiépítését, valamint a villanyvilágítás 1935. évi bevezetését követően a látogatók az aggteleki szakasz megtekintése mellett főként a jósvafői túra útvonalát keresték fel. Az elhanyagolt vörös-tói lejárati többször veszélyessé vált, egy-egy szakasza beomlott, a turistaház leégett, elpusztult. Rendszeres látogatása csak az 1960-as években végzett felújítást követően indult meg újra. Többek között várakozóhelyiség, helyi pénztár és tájékoztatás hiányában azonban a barlangszakasz szépségéhez méltatlanul kevés látogató járta be a Vörös-tó – jósvafői útvonalat.

A Baradla vörös-tói szakasza a kiépítés előtt

Az 1990-es évekre elavult műszaki berendezések felújítását az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság már 95-96-ban tervbe vette, s ennek érdekében terveket készíttetett. A szükséges pénzfedezet biztosítása érdekében 2000-ben nemzetközi pályázatot nyújtott be, amit 2001. június 28-án fogadott el a brüsszeli bizottság. A támogatási szerződés aláírása, a tenderdokumentáció elkészítése, a tenderfelhívás megjelenése, az ajánlatok beadása és értékelése után a nyertes Kaffka Péter Konzorciummal (Adeptus Mérnöki, Építőipari és Kereskedelmi Rt., Miskolc, Nova-Alpin Építőipari és Szolgáltató Kft.) a szerződés megkötése 2003. november 28-án történt meg.

Így a több éves előkészítő munka eredményeként 2004. január első napjaiban megkezdődött a Baradla Vörös-tó – Jósvafő szakaszának PHARE támogatással történő felújítása. A közel 1 milliárd forint anyagi ráfordítást igénylő beruházás célja a Világörökség részét képező barlang turisztikai lehetőségeinek bővítése, a térségbe irányuló forgalom időben és térben való széthúzása, a nemzetközi jelentőséghez méltó, biztonságos bemutatási

körülmények megteremtése valamint az, hogy e fokozottan védett természeti érték állapotváltozása növekvő turistaforgalom mellett is megakadályozható legyen.

Ezen célok elérése érdekében a barlang vörös-tói lejárataánál egy háromszintes, több mint 800 m² (fedett) fogadóközpont épül, ahol egyaránt helyet kap: pénztár, információ, ajándékbolt, büfé, mellékhelyiségek, bemutatóhely, előadóterem. A vendégfogadás fejlesztését szolgálja az is, hogy a parkoló felújítása után már 60 személykocsi és 11 autóbusz fogadására lesz alkalmas. A tájképi érték védelme érdekében az épület közvetlen közelében – mintegy 1 km-es szakaszon – a 20 kV légvezetéket földkábel váltja ki, s a Vörös-tó vizes élőhelyének szinten tartása érdekében a csapadékvíz, gyűjtőn keresztül táplálja majd e látványos morfológiai értéket.

A Vöröstói látogatóközpont makettje

A barlangon belüli felújítási munkálatok a vörös-tói lejárattól a jósvafői kijáratig a közel 2200 m hosszú látogatható útvonal minden művi létesítményére kiterjed. A beruházás a természetvédelem és a modern barlangkiépítés szempontjainak figyelembevételével valósul meg. A kőzetállékonysági vizsgálatok eredménye és a bontás során észlelték alapján elkészül a járóútvonal kőzetbiztosítása.

A régi kő-, beton- és acélszerkezetek bontása, továbbá a lépcsők számának csökkentését szolgáló járósínti süllyesztések-emelések után új, íves szegéllyel kialakított betonjárdák, a patak kereszteződéseinél rejtett vasbeton lemezhidak épülnek. A bontási törmelék – a régebbi gyakorlattól eltérően – nem a barlangban került elhelyezésre, hanem azt maradéktalanul a felszínre szállítják. A betonjárda és a patakmeder közötti rakott kőfalat állapotának függvényében újrarakják, javítják, vagy kiegészítik.

Az energia ellátást, -vezérlést és a kommunikációt biztosító kábelek, valamint a vízvezetékek (ivóvíz és szennyvíz) a betonjárdában kialakított

közműcsatornába kerülnek elhelyezésre. A vezetékek szerelhetőségét szerelőaknák biztosítják. A lépcsők egységes fokszélességgel és magassággal kerültek kialakításra, a járdák mellett – szükség szerint – egy- vagy mindkét oldalon rozsdamentes acél korlát fog húzódni.

Az egyirányú közlekedést szolgáló, a járatok, képződmények megtekintését szolgáló látványvilágítás kialakítása, a lámpatestek helyének meghatározása próbavilágítás alapján történik. A közlekedést biztosító járatvilágítás (vészvilágítás) korlátra történő szerelése segítséget nyújt majd az állapotrontó növények elterjedésének akadályozásában. A megújuló járósínt az eredeti nyomvonalán halad, módosításra csak néhány helyen került sor, így például az Óriás termi feljárónál és a Pokol lejárata felé.

A 2005. májusában átadásra kerülő beruházás Aggtelek és Jósvafő település számára egyaránt teret nyit a turizmus fejlődéséhez, hiszen az új fogadóközpontnak köszönhetően növekedhet a térségbe érkezők illetve, a helyszínen hosszabb ideig tartózkodók száma, akik az aggteleki szakasz bejárása után nem hagyják el a nemzeti park területét, hanem tovább indulnak Jósvafő felé. A Vörös-tótól indulva, a felújított barlangrész megismerését követően, a Tengerszem Szálló felújított éttermének igénybevétele után, megfelelő irányítás mellett Jósvafő település látványosságait is felkeresik.

Jósvafő

A Jósvafői Színjátszókör története

1997 – 2004

- Szőke Ágnes -

A Jósvafői Színjátszókör egy gazdag múltú hagyományt felelevenítve, 1997-ben jött létre Szajkó Zsuzsa és a községben akkoriban letelepült drámapedagógus, Reny Polstra kezdeményezésére. Felhívásukra néhány hét alatt egy kb. tíz-fős társaság gyűlt össze.

Tekintettel a színjátszás és a falusi színjátszó-körök akkoriban még nagyon is elevenen élő emlékeire, az alapító tagok mindent megpróbáltak, hogy az egykori színjátszókat, a falu köztisztelőiben álló idős polgárait is bevonják a játékba.

Jósvafői színjátszók 1934-ben

Sajnos ez már nem sikerülhetett, de az első darabot – Csokonai Vitéz Mihály: Karnyóné, avagy, a két szeleburdiak című színművét – a régi, emlékezetes előadások tematikáját szem előtt tartva választottuk ki.

Az első bemutató időpontja sokáig kérdéses volt, végül a Falunapok utolsó estjén vasárnap 20.00 órára szorítottak nekünk helyet a szervezők. Miután a darab egy rövidített változatát adtuk elő, az egész játékidő kb. fél órát tett ki. Ezt a fél órát azonban a Színjátszókör történetének minden bizonnyal leghosszabb próbafolyamata előzte meg. A munkát áprilisban kezdtük, hetente két – általában az esti órákban tartott – próbával. Mindannyiunknak izgalmas újdonság volt a közös játék, és Reny szokatlan módszerei is, ahogy hosszasan, minden részletet apróra kidolgozva tanított meg bennünket mozogni, beszélni és levegőt venni – a színpadon.

Tagok 1997-ben:

Bodnár Márta
Berecz Mária
Garan Emőke
Kontra Piroska
Polstra Reny
Salamon Gábor
Szablyár Péter
Szajkó Zsuzsa
Szőke Ágnes
Váczai Béla

Az első bemutató sikert és örömet hozott számunkra, sőt, egyre több „nézőnek” kerekedett játékos kedve, így nem volt kétséges a folytatás. A kétszeresére növekedett létszám és önbizalom hatására a következő évben egy „igazi”, egész estét betöltő darab bemutatását tűztük ki célul. Választásunk némi keresgélés után Csiky Gergely: Nagymama című színművére esett. Hogy megkönnyítsük a dolgunkat, és hogy friss benyomásokat szerezhessünk a figurákról, megnéztük együtt a darabot Budapesten a Nemzeti Színházban. Ezt a „módszert” a későbbiek során is alkalmaztuk néhány esetben. És remekül szórakoztunk. Az előadás jól sikerült, a már-már túlságosan nagy létszám, és Reny nyelvi nehézségei ellenére.

Tagok 1998-ban:

Aradi Attila
Berecz Anita
Berecz Mária
Bodnár Márta
Boldogh Sándor
Dapsy Éva
Dvorszky Zsuzsa
Kiss Attila
Kontra Piroska
Kovács Kriszta,
Polstra Reny
Pogorisky György
Salamon Gábor
Szablyár Péter
Szajkó Zsuzsa,
Szombathelyi Attila
Szőke Ágnes
Tóth Erika
Váczai Béla

A „Nagymama” szintén változásokat hozott a Színjátszókör életében. Hatására jelentősen megnőtt a társaság játékos kedve, és a környékbeli községekben is kissé ismertebbé váltunk. Ennek eredményeképpen 1999-ben öt bemutatónk, és összesen 9 előadásunk volt Jósvafőn és a környékbeli községekben. A tagcserék ellenére a létszám is ekkor volt a legmagasabb. A különböző előadásokon összesen 22-en álltunk a színpadon. Ekkor vált gyakorlattá az is, hogy mindhárom jelentős községi rendezvényre (farsang, falunapok, szüret) egy-egy új bemutatóval készültünk.

Tagok 1999-ben:

Berecz Mária
Bodnár Márta
Boldogh Sándor
Dapsy Éva
Dvorszky Zsuzsa
Farkas Renáta
Farkas Tünde
Gáspár Edina
Gruber Péter
Huber Attila
Kontra Piroska
Kovács Kriszta
Litus Annamária
Pogorisky György
Polstra Reny
Salamon Gábor
Szablyár Péter
Szajkó Zsuzsa
Szőke Ágnes
Tolnay Zsuzsa
Tóth Judit
Váczai Béla

2000. február 19-én a színjátszókör részt vett az Edelényben rendezett Megyei Amatőr Gála első fordulóján, ahonnan továbbjutott a március 11-én Sajószentpéteren megrendezésre került „szakági válogatóra”. Az esemény múltat idéző, belterjes légköre nem szegte kedvünket, hiszen mindig azért voltunk együtt, hogy jól érezzük magunkat, szórakozzunk - és nem utolsó sorban szórakoztassunk. Hamar elfelejtettük tehát az amatőr gálán felénk irányuló érdektelenséget és játszottunk tovább.

A fenti a kudarcot azonban hamarosan egy újabb követte. Legalábbis a társaság egy részét kellemetlenül érintette az emlékezetes, egy Holland alapítvány által koordinált, „Magban az erő” című pályázat végkimenetele is. A program két részből állt, egy színjátszó fesztiválból, melyen minden pályázónak egy színdarab bemutatásával kellett részt vennie, illetve egy ún. „községfejlesztő” projekt megtervezéséből és lebonyolításából. A Színjátszókör tagjai – a társulat lényegének megfelelően – természetesen teljes erőbedobással az első részletre koncentráltak. Az előadás ennek megfelelően nem is hagyott sok kívánnivalót maga után. A zsűrit azonban lényegében a második részlet érdekelte jobban, és miután a mi esetünkben ez – kissé nyögve nyelősen – több változtatáson is keresztül ment a program folyamán, végül összesítésben „csak” másodikak lettünk.

A pénzből, amit a programon való részvételért kaptunk – az önkormányzattal karöltve – köztéri padokat, asztalokat és szeméttárolókat készítettünk és helyeztünk el a falu több pontján. A második helyezettnek járó összegért pedig az időközben felgyülemlett kellékek és jelmezek tárolására szolgáló szekrényt csináltattunk a színpad mögötti öltözőbe.

Tagok 2000-ben:

Berecz Mária
Bodnár Márta
Boldogh Sándor
Dapsy Éva
Dvorszky Zsuzsa
Gáspár Edina
Gruber Péter
Huber Attila
Kontra Piroska
Litus Annamária
Polstra Reny
Salamon Gábor
Szabados Csaba
Szablyár Péter
Szajkó Zsuzsa
Szőke Ágnes
Tolnay Zsuzsa
Tóth Erika
Tóth Judit
Váczai Béla

2001-ben az addig viszonylag töretlen lendület tagadhatatlanul megtört, további sorsunk pedig kissé bizonytalanává vált, amikor Reny és családja

visszatelepült Hollandiába. A dolgok megszokott rendje felborult, hiszen vitathatatlanul ő irányította a Színjátszókört, -legalábbis a leglényegesebb dolgokban. Ő „hozta létre” a színdarabokat, avatott kívülállóként legtöbb esetben objektív véleményt tudott alkotni az éppen terítéken lévő kérdésekben. Ő gondolta ki a színpadképet, a díszletben való leglátványosabb „legszebb” elhelyezkedést, mozgást. Mindezek mellett figyelte az egyes teljesítményeket, és korrigálta a hibákat ha kellett, vagy segített megoldani egy-egy nehezebb feladatot. Tette mindezt lelkesen, pontosan és többnyire tapintatosan. Nem csoda hát, hogy a magára maradt társaság sokáig nem talált vissza a régi kerékvágásba.

Tagok 2001-ben:

Berecz Mária
Bodnár Márta
Boldogh Sándor
Huber Attila
Kontra Piroska
Litus Annamária
Salamon Gábor
Szajkó Zsuzsa
Szőke Ágnes
Tolnay Zsuzsa
Tóth Erika
Webb Michael

A lelkesedés a következő években kezdett alábbhagyni, ez a jelentős létszámcsökkenésben is megmutatkozott. 2002-ben a Falunapokon Hunyadi Sándor Lovagias ügy című színművét mutattuk be. A bemutató nem keltett nagy visszhangot, de ettől eltekintve is ez volt a kétségtelen mélypont az amatőr színtársulat történetében.

Tagok 2002-ben:

Berecz Mária
Bialko Vince
Boldogh Sándor
Dapsy Éva
Huber Attila
Kontra Piroska
Kreszivnik Viktória
Salamon Gábor
Szajkó Zsuzsa
Szőke Ágnes
Tolnay Zsuzsa
Váczi Béla
Vostyár Gábor

2003 tavaszán mégis összejött az a néhány ember, akiknek még (és már) fontos volt a Szinjátszókör jövője. Sajnáltuk volna, ha annyi év, annyi szép emlék és móka minden különösebb indok nélkül, csak egy rossz periódus, vagy a kifulladás okán véget ér. Egy évnyi szünet és hezitálás után a 2003-as falunapok vasárnap estéje mégsem múlt el tehát a szokásos színi előadás nélkül. Molnár Ferenc: Ibolya című műve nemcsak a közönségnek, de a játzóknak is kellemes percekert szerzett.

Tagok 2003-ban:

Bialko Vince
Kontra Piroska
Kreszivnik Viktória
Salamon Gábor
Szőke Ágnes
Tolnay Zsuzsa
Tóth Erika
Webb Michael

Ezzel el is érkeztünk a közvetlen közelmúltba. 2004-ben újra két darabot mutattunk be, hagyományainknak megfelelően a farsangon és a falunapokon. A nyári bemutató utolsó próbáin újra a segítségünkre volt Reny, aki ezidőtájt a szabadságát töltötte éppen Jósvafőn. Mielőtt felgördült volna a függöny, ismét az ő ékes magyarsággal előadott bevezetőjének tapsolhatott a lelkes közönség.

Tagok 2004-ben:

Berecz Mária
Bialko Vince
Bodnár Márta
Boldogh Sándor
Kontra Piroska
Piller Enikő
Salamon Gábor
Szablyár Péter
Szőke Ágnes
Tolnay Zsuzsa
Tóth Erika
Váczai Béla

A színjátszókör bemutatói 1997 – 2004.

- 1997. július:** Jósvafői Falunapok: Csokonai Vitéz Mihály:
Özvegy Karnyóné, avagy a két szeleburdiak...
komédia
- 1998. február 19.** Farsang Jósvafő Ismeretlen Spanyol szerző:
Heléna elrablása, Nyaknyisszantó *jelenetek*
- 1998. augusztus 2.** Jósvafői Falunapok Csiky Gergely: A Nagymama
színmű
- 1998. október 3.** Szüret Jósvafő Csiky Gergely/Salamon Gábor:
Kismama *szatíra*
- 1999. február 13.** Farsang Jósvafő Karinthy Frigyes: A bűvös szék
komédia
- 1999. június 24.** Szt. Iván-nap Jósvafő Shakespeare:
Szent Iván Éji Álom *közjáték*
- 1999. augusztus 1.** Jósvafői Falunapok Heltai Jenő: A Néma Levente
színmű
- 1999. augusztus 20.** Dinnyeparti Móricz Zsigmond: Dinnyeecsősz
jelenet
- 1999. október 9.** Jósvafői Szüret Ismeretlen középkori szerző:
Kocsonya Mihály Házassága *komédia*
- 1999. december 5.** Jósvafői Mikulás Főbusz és a Mikulás
- 2000. február 26.** Jósvafői Farsang Rejtő Jenő: Botrány a Strand Hotel-
ben *vígjáték*
- 2000. június 18.** Magban az erő Scarnacci-Tarabusi: Kaviár és lencse
vígjáték
- 2001. február 24.** Jósvafői farsang Rejtő Jenő: Herkules bonbon
vígjáték
- 2001. július 27.** Jósvafői Falunapok Noël Coward: Vidám kísértet
vígjáték
- 2001. október 6.** Jósvafői szüret Az angyal

- 2002. február 9.** Jósvafői farsang Seress-Est Seress Rezső dalai
- 2002. július 28.** Jósvafői Falunapok; Hunyady Sándor: A lovagias ügy, *komédia*
- 2003. július** Jósvafői Falunapok Molnár Ferenc: *Ibolya vígjáték*
- 2004. február 28.** Jósvafői farsang Rejtő Jenő: *A biztosíték bohózat*
- 2004. augusztus 1.** Jósvafői Falunapok; Rejtő Jenő,/Nádassy László: *Jutalomjáték vígjáték*

Főpróba a Jutalomjáték falunapi bemutatója előtt (Tolnay Zsuzsi, Reny Polstra, Szőke Ági, Bodnár Márta, Tóth Erika, Bialko Vince, Piller Enikő, Boldog Sándor, Kontra Piroska, Salamon Gábor)

Az előadás után

Rokonsági kapcsolatok

- Nadanicsekné Gereguly Piroska –

Manapság nem ritka, hogy az apai, anyai felmenő családtagokat, vagyis a rokonokat az esküvő, de még inkább a temetés hozza össze. Itt ismerkednek meg az unokatestvérek egymással, cserélnek mobil-telefon számot, biztosítják egymást egy későbbi találkozásról.

A rokonság két fő ága:

- vérrokonok;
- és a házassági rokonok.

A rokonságon belül a megnevezések többnyire egyértelműek: após, anyós, nagypapa v. atyus, nagymama, nagynéni, nagybácsi vagy bátya, esetleg ők lehetnek vénlány, vénlegény, édesapa vagy apa, édesanya vagy anya. Nem egyértelmű a szó használata a testvérgyereknél és az unokatestvérnél. Pedig logikus, hogy azok a testvérgyerekek, ahol a gyerekeknél a szülők valamelyike testvére a másik gyerek valamelyik szülőjének. Az unokatestvérnél a nagyszülők édestestvérek.

A 19. század közepéig jelentős szerepe volt a családnak, rokonságnak, mint aktív társadalmi tényezőnek. A rokonsági tudat, vagyis az, hogy nincs egyedül; fontos volt az emberek számára. Fontos lenne ez ma is, de sajnos csak az idősebb generációra jellemző. A rokonság felismerése, léte egyidejűleg kötelezettségeket is jelentett. Hiszen ezekben a hagyományos közösségekben a világ az emberek kétkezi és az állatok munkájára épült. A nagy munkacsúcsok idején – építkezés, szántás, kaszálás, szüret, aratás, kukoricatörés, disznóölés, favágás, fuvarozás, kenderáztatás, kapálás – együtt dolgoztak a rokonok. A fuvarozás közben – bizonyára a tapasztalatok alapján – a kocsmá elé érve a ló megállt. Ismerte a jó szokást, hogy valamelyik fuvarozó koma vagy sógor úgyis így rikkant: „Állj meg, sárka! Itt a csárda!” A szűkebb rokonságon belül természetes volt a csere-bere (nem pénzért!), kinek mi fogyott el, a másik segített, adott tejet, krumplit, babot evésre, ill. az utóbbi kettőt vetésre.

A rokonság belső fegyelmet tartott, ebben meghatározó szerep jutott az idősebbeknek. Különösen ügyeltek arra, hogy belső védelmet is nyújtsanak egymásnak; pl. külső támadás (szó vagy tetteges) esetén. A rokonságnak sajátos és meghatározó jutott névnap, disznótor, farsang, keresztelő, lakodalom, temetés alkalmával. Ezeket a szerepeket, feladatokat családon belül már kis koruktól látták, elsajátították a gyerekek, hiszen a legtöbb családban három (néha négy) generáció is együtt élt. Névnapon, karácsonykor, húsvétkor meglátogatták

egymást. A találkozás, az együttlét öröme és nem az ajándékozás volt a meghatározó. A lakodalomba a rokonokat „harmadiziglen”, vagyis unokatestvérig bezárólag hívták meg. Keresztszülőnek főleg jó barátot, barátnőt választottak. Az így kialakult rokonságot (bár nem vérrokonságról van szó) vagyis komaságot nagyon komolyan vették. A komasággal járó feladatokat – íratlan törvényként - tiszteSSéggel betartották: pl. ha az egyik koma megbetegedett, a másik ment az állataival, kétkezi munkájával segíteni. A másik beteg gyereket vitték az orvoshoz (szekérrel 6-8 km-re). Nem volt ritka, hogy egy keresztanya volt a másik család öt gyerekének. A komámasszonyoknál már a megszólítás is tiszteletről, megbecsülésről tanúskodik: Kedves Maris, Kati komámasszony. Esküvői tanúnak mindig a keresztapát hívták meg. A komámasszony háromszor vitt a „betegágyas”-nak ebédet. A „betegágyasság” két hétig tartott. Az ebéd levesből, húsos ételből (töltött vagy tejfeles csirke, pörkölt) és a harmadik fogásból állt: kalács, pampuska (fánk), herőce. A többi rokon csak egy alkalommal készített ebédet a kisgyerekes asszonynak.

A közeli rokonok, mivel többségükben a településen laktak, szinte hetente meglátogatták egymást, vagy legalábbis találkoztak. Közömbösség, konfliktus előfordult régen is: részben felnőtt-gyerek között (de kevesebb a mainál), illetve tartalmát tekintve az örökösödés körül. Főleg akkor okozott nagyobb konfliktust az utóbbi, ha távolabbi rokon is beleszólt. Ilyenkor rokonscsoportok egymás ellen fordultak. A rokonházasságot „negyediziglen” tiltották, de vagyoni érdekek ezt néha keresztetették.

A 20. század második felétől a rokonság fontossága, szerepe a kis településeken is lényegesen csökkent. Oka: iparosítás, szövetkezetek megalakítása, iskoláztatás, urbanizáció. jelenleg egy-egy családban sem él már három generáció. A rokonok többsége a fenti okok miatt kisebb-nagyobb távolságra lakik egymástól. Így csak a közelebb lakó rokonokkal és a szomszédokkal gyakori a kapcsolat. A távolabbiakkal ritkul a találkozás. Az együttműködési forma, a segítség most is fontos, de tartalmában idomult a megváltozott helyzethez: a gyakori kapcsolattartás telefonon történik, a személyes találkozás ritkább. A rokonság, mint szervező erő visszaszorul a mai társadalomban, de a rokoni kapcsolat fontossága nem szűnt meg.

A rokoni összefüggések alkalmával nem hiányozhatott a jókedv, vidámság, egészséges népi humor (kivéve a halálesetet). Még a dal is erről szól:

„Ördög bújjon komámasszony lipett-lopott bocskorába;
Mért csalta el az uramat éjféltájban a kocsmába?
Hogy hazajött, jól megvert, egy szemet sem látott kend,
Komámasszony.

//: Hogyha kérdi, mondja kend, hogy semmit se látott kend, komámasszony.”

Íródott 2004. őszén, a szüleimtől hallottak és a Magyar Néprajz VIII. kötete (Akadémiai Kiadó Budapest, 2000.) alapján.

Az itt következő sorokat a szerző cikke kísérő levelében írta. Tartalma annyira kapcsolódik az előzőekhez, hogy utólagos engedelmével közreadom (a Szerk.):

„Péter! Ezt a gondolatot már régen érlelgettem magamban (rokonok kapcsolatok, kötelességek – változások), de igazán a téma az Ilonka néni (Jóna Lajosné – mindenki nászasszonya) temetésén kólított nagyon fejbe. A temetés után a Tájház udvarán a rokonok „ismerkedtek”, nem akartak elválni egymástól, beszélgettek, telefonszámot cseréltek. Nem csak az ország, hanem a „szomszédból” (Csehországból – unoka és családja, Szlovákiából unokatestvérek) is itt találkoztak; volt aki életében először. Bizonyára hosszabb lehetett volna a beszélgetésük, de a következő temetés utáni terítést is elkezdtek (Ardai laci Bácsit is akkor temették). Be kell vallanom így utólag, hogy nem gondoltam korábban, hogy a Tájház udvarát így elfogadják, megkedvelik „halotti tor” helyéül a jósvafőiek. Lehet, hogy ez az én együgyűségem számlájára írható, de tudod, ez korábban a háznál volt, majd a temetőkapuban, kocsmában. ma már látom, belátom, hogy ettől jobb helye nem is lehetne.”

Gereguly Ferenc és felesége Erzsébet Néné

Ülésrend a templomban

- Nadanicsekné Gereguly Piroska -

60-70 évvel ezelőtt istentisztelet vasárnap délelőtt 10-kor és délután 2 órakor volt. Az idősebbek és a távolabb lakók a 2. harangszónál, a közelebb lakók a 3. kezdetén indultak el otthonról. A harmadik harangszó végére mindenki beért a templomba. A férfiak többsége a református lelkésszel együtt, illetve után lépett be az épületbe.

A hagyomány alapján mindenkinek megvolt a helye A főbejárattal szembe, a tisztelendő úr széke előtt lócán ültek a konfirmált lányok. A konfirmálás a 6. osztály befejezése után, 12 éves korban történt. Az Úr asztala körül, a padsorok előtt körben lócák voltak. Itt ültek korosztály szerint a lányok. A már említett 12 évesek után, a férfiak padsora előtt ültek a 14-16 évesek. A bejárati ajtótól jobbra és balra padokban a református lelkész családja foglalt helyet. Előttük 17-18 éves lányok ültek lócákon.

Az asszonyok ajtóhoz közelebbi padsora előtt a Dely nevű módosabb lányok lócája volt. A belső padsor előtti lócán a 20 év feletti eladó sorba került lányok foglaltak helyet. Mindenkinek megvolt a padsorban a „maga széke”, amely „fíról fira” öröklődött. Az első padsor a Dely családé volt, a második a Bak családé. A harmadikban a Tóth, Vostyár, a negyedikben a Garan, Gereguly család ült. Ha egy lány férjhez ment, átült az új családja szerinti padsorba. Az idősebb asszonyok a hátsó padsorokban hallgatták az istentiszteletet. A bal oldali karzaton a legények ültek. A főbejárattól jobbra a karzaton fent az első sorban a Dely család legényfiai ültek. Középen volt a harmónium, amelyen a kántortanító kísérte az éneket. Mellette ültek az iskolás fiúk. Az iskolás lányok konfirmálásig az édesanyjukkal együtt hallgatták az igehirdetést. A főbejárattól jobbra a férfiak padsorai sorakoztak; a Dely és Bak családok férfi tagjai ültek itt is elöl.

A templom minden alkalommal tele volt. A kb. másfél órás istentisztelet után a záróének utolsó versszakát kezdve folyamatosan, padsoronként álltak fel az emberek, és mentek ki a két ajtón. A férfiak az iskola előtt (a jelenlegi óvoda, orvosi rendelő) álltak meg beszélgetni. Az asszonyok kiültek a kapu elé a padra. A lányok karöltve sétáltak az akkor készülő barlangút felé. Mögöttük 4-5 méter távolságra sétáltak a fiúk. Mindez kb. hetven évvel ezelőtt történt. A vasárnap délutáni szokások, a templomi ülésrend a II. Világháború után egyre inkább megszűnt.

(2004. októberében, Édesanyámék elmondása alapján jegyeztem le.)

Mindenki érti?

Születésünk után egy nyelvet tanultunk meg, anyanyelvünket, szűkebb „táj-hazánk” területén. Több évtizeden keresztül azt hittem, hogy ez az azonos „kódrendszer alapvető érintkezéseknél segít mások megértésében. Most már látom, tévedtem. Egyre többször érthetetlenül kapom fel a fejem, kérdezek rá idősebbtől, fiataltól, veszek elő lexikont, szótárt, hogy mit is jelent egy-egy leírt, hallott szókapcsolat, kifejezés. Itthon történik mindez; gyér latin, orosz, német tudásom rég megkopott, angolul meg nem tudok egy szót sem. De magyarul sem mindent értek már. A fenti gondolatok bizonyítására álljon itt néhány heti gyűjtögetésem:

- Ne lakjónk jól más szájával;
- Aki haragszik, az kétszer kap vagy egyszer sem;
- Oda húz, ahová a tarisznya;
- Szánk legyen, ha félelmőnk kevés;
- Ebből nem lesz hajszállhasigatás;
- A káros vétkes;
- A nyelén áll a víz (a szőlőnek);
- Főfürmines cukor (Pfeferminces);
- tiritaraság;
- ménkő;

...és egy másik csokor:

- szoftver;
- vindóz;
- tűzfal;
- pléjsztésön;
- vóki-tóki;
- vincseszter;
- rúter;
- adapter.

Talán írnom sem kell, hogy az első oszlop kifejezéseit a szüleimtől hallottam (85, 86 évesek), a második oszlop – bizonyítva „ékes” angol tudásom , gyerekeimtől, unokámtól (33 és 6 éves). Ha jól meggondolom, az első oszlop egy-egy gondolatát még többé-kevésbé (nem mind!) értem. A második oszlopról már ezt sem mondhatom el. A hatodik X felé haladva a „a ménkő csapjon belém”, ha „főfürmines cukrot” szopogatva meg nem tanulom a leggyakoribb számítógépes, internetes szavakat. A vóki-tókit, pléjsztésönt félretéve az unokám majd megmutatja, hogy kell a számítógépet kezelni, az internetre „felmenni”. A XXI. század elején ennyire tudatlanul mégsem halhatok meg!!!

Nadanicsekné Gereguly Piroska

Jósvafő ref. egyház története Kerekes Károly ref. lelkésztől (1889.05.14.)*

A jósvafői ev. ref. egyház keletkezésének idejét adatok hiányában teljes bizonyossággal megállapítani nem lehet.

Annyi bizonyos, hogy egyike a legrégebbi egyházaknak az országban. A fentmaradt hiányos adatok alapján alakulása évéül a legnagyobb valószínűséggel az 1553^{ik} évet vehetjük, minthogy ezévtől már rendes lelkésze van. –

1596-ban Sulyok János a jósvafői lelképásztor. – A mondott év febr. 11^{én} már Tolnai Vincze Sz. péteri predicator s borsodi esperes elnöklete alatt egy tekintélyes hat tagú, névszerint: Ténsék (?) György szikszói, Ungvári András miskolczi, Szikszai György aszalói, Kövesdi János boldvai,- Szántai Balázs ujfalusi lelkészekből álló bizottság vizitál itt, mely a predicator járandóságát ugyancsak magasra szabja, megállapítván, hogy a szombat napi malomvámon, az özvegy asszonyok által beszolgáltatandó vászon, a szőlán s a földek és részek megművelésén és a és a félekésektől járó 16 pénzen kívül minden ekés ember egy kalangya* azaz 32 kéve búzát s ugyanennyi zabot , a félekés félannyit, minden zsellér egy szapu** búzát s ugyanannyi zabot fizetend.

Hogy már a vizitáció itt működése, tehát 1596 év előtt már jóval anyaegyháznak kellett itt lenni, mutatja e vizitáció leírását bevezető következő paaszus: „Mikor a predicator régen ott lakott” stb., mely kitételből azt is következtethetjük, hogy a régen itt lakott predicator alkalmasint elzavartatott innen, s azért kellett illetményét újból megállapítani a deputációnak.

1669^{ik} évben Kaposi Imre lelkészkedése idejében Váczi István pelsőczi predicator többet magával végzi itt a canonica vizitációt, amikor a lelkészi fizetés az 1596^{ki} vizitáció által megállapított mennyiségben újjól megerősítették, a keresztelési stóla egy tyúk egy kenyér és komapénzben az esketési 100 pénz, kendő és kalácsban a temetés 40 pénzben állapítatik meg; - az egyházas parochiát illető ingatlanok nemkülönben az úrasztali készletek számbavételnek.-

Ez évben van először említve Aggtelek mint Jósvafő filiája, mely a jósvafői lelkész fizetéséhez 11 rozsnyói köből búzával s ugyanannyi zabbal járult a stólákat az egyházzal /:anya:/ egyenlő mennyiségben fizetvén. Itt vannak felsorolva az aggteleki L. egyház földjei és rétjei s a templomot illető szöledézsmá.-

Ez időtájban nagy viszályban volt a jósvafői mater az aggteleki filiával az iskola építés miatt, melyett a vizitáció akként intézett el, hogy az idő szerint az aggtelekiek zszindelyezzék be az iskolát jövőre pedig az építési s fentartási költségeket 1/3 részben Aggtelek és 2/3 részben Jósvafő viselje.

Mikor lesz filiája Aggtelek s mikor vált el tőle, arról semmi adat sem maradt fel. Az 1772-ben kezdődő anyakönyvben azonban már Aggtelekiek nincsenek

bejegyezve, mely körülmény - ha csak a filiának külön anyakönyve nem volt, ami nem igen valószínű – azt látszik bizonyítani, hogy már ekkor Aggtelek megszűnt filiája lenni Jósvafőnek.-

1620-ban már egész dűlőket tevő sokszáz földel s egész hegyoldalokon elterülő dézsmás szőlői vannak a mint ezt az 1630 január 15^{én} megejtett vizitáció előtt Oláh Mihály, Pogány Demeter, Bak István, Mária (?) Márton, Nagy Pogány Péter, Tímár István és több jósvafői lakosok hittal erősítik.

1640-ben nagyságos Rákóczi György és Sámuelné, Tököly Zsigmond, Barakony(i) Ferencz és Zsigmond, Móré István a Darkóczi és több nemes familiák a Bolyamér dűlőben egy drb szőlőnek való földet adományoznak az egyháznak, oly föltétel alatt, hogy annak dézsmája az egyház közszükségeire fordíttassék.

Ez adományozásokról szóló, pecséttel és aláírásukkal ellátott eredeti okirat az egyház levéltárában őriztetik a szóról szóra így hangzik:

Aki Torna vármegyében Jósvafő nevű falujának possessionális és örökös földes urai u. m. Nagyságos Rákóczi György és a nagyságos familia, Sámuelné és Tököly Zsigmond és a nemes familiának Barakonyi Ferenc és Zsigmond és Móré István és Darkóczy és a többi nemes familiák, valakiure a nevezett falunak földes urai vagyunk, adjuk értésére mindenkinek, a kiknek illik, a mi levelünk rendiben, hogy a mi megnevezett falunak földes urai, Istenhez való jó szerelmünkből engedünk egy drb földet szőlőnek a jósvafői szt. egyháznak dézsmájátsőt még a maradékának is ennek utána tartozzanak mindenenk ellen megoltalmazni őket ugy mint az ilyen szt. dolgokban rendelkezett örökségen.

Anno 1640 30^{dik} októbris...

1720 máj. 8^{án} Bak Gergely – Péter és Márton a Lazik oldalon, Kovács Galyafőn, illetve a János völgyén felfogott szőlőik után járó dézsmát az egyháznak felajánlják.

Az 1753^{iki} kazai egyh. megyei gyűlés által Dely András jósvafői pap elbocsátatott, mivel családja convertált s helyére Arday Sámuel rendeltetett.

1777^{ben} az egyház előljárói az alább megnevezett egyh. tagok által megkerestetvén, földes uraiktól nyert jogaik alapján, átadják Arday Mihály – György,- István, Orbán István – János, Ficsor Péter,- István-, Papp János, Valkai István és Garaguly Jánosnak a templomot néző Tölgyes farkú nevezetű földjét, nemkülönb Oláh Márton és Fekete Istvánnak a Tugyison levő parlagot, oly föltétellel, hogy azon szőlőt ültessenek s a termés tizedét az ültetést követő 7^{ik} évtől kezdve az egyház közszükségeinek fedezetére szolgáltatassák be.

Hogy jutott az egyház a jelenleg is tulajdonát képező több száz holdnyi föld, erdő, legelő, szőlő s zsellér telkekből álló birtokához, arról semmi adat sem maradt fenn. Valószínű, hogy mindjárt az egyház alakulásakor adományoztattak azok a földes urak által, mit igazolni látszik az is, hogy egy az egyház birtokában lévő, 1620-ban kelt okirat szerint, a jelenleg is tulajdonát képező föld és erdőről s a dézsma váltság alkalmával megváltott szőlőkről már 1620-ban az

egyháznak tizedet fizettek a haszonélvezők. „- továbbá a fentebb szó szerint idézett 1640^{ben} kelt okmány.

Arday Sámuel követte a lelkészségben 1772-ben Fonai András, ki 1778-ban a Petri felé vezető megyei úton, a róla mai napig is „Papkőnek” nevezett szikla alatt halva találtatott, valószínűleg erőszakos halállal mulván ki.

1778 oct 24-től 1792-ig Szügyi János – 1792-től 1807^{ben} történt haláláig Domján István volt a lelkész, kinek halála után 1807 april 21^{én} Komjátiból Szarka János hozatott lelki pásztornak s az ő 1813^{ban} Sziliczére lett elválasztása után ugyanazon év máj 9^{én} Vattay György. Ez utóbbi 40 évig viselte a lelkészi hivatalt a jósvafői egyházban,- s az 1853 szept. 6^{án} történt halála után 1854 tavaszáig Kis Dániel káplán mint időtöltő – ettől kezdve 1875^{ik} évig Apostol Péter,- halála után egy évig Martha Ferenc mind időtöltő,- 1876 april 24^{től} 1887 april Gyarmathi József viselte s ez időtől kezdve Kerekes Károly viseli a lelkészi hivatalt.-

Tanítók voltak: Ötvös György 1723^{ban}, 1758^{ban} még ő csak a skola rector, tehát 25 év múlva Bihari György 1772-ig, Rácz György 1774-ig, Almási Sándor 1774-ig, Nagy László 1778-ig, Bihari József 1782-ig, Várad András 1786-1811-ig, Kardos József 1812-ig. Nagy József 1812-13-ig; Nádaskai György 1814-19-ig, Kiss Dániel 1819-38-ig, Maklári István 1838-49-ig, Csegöldi István 1849-51-ig, Urbán Károly 1851-1870-ig, Dudás János 1870-től 1877-ig, Thuróczi Endre 1877-88-ig; ez év maj 5^{ik} től jul 15-éig a lelkész, 1888 jul 15-től Soltész Kálmán tölti be a tanítói hivatalt.

Hogy a templom mikor épült nincs reá adat, de hogy 1758-ban már létezett haranglábbal együtt igazolja a következő ugyanezen évi bejegyzés: „Templom kő, bokros, egyik része kerített,- Harang három, falábon. A nagy 5 mázsás, a középső 1 mázsás s a harmadik circiter 4 font.

A torony a hívek között 5 évig tartó huza-vona után 1850-ben, a lelkész s a hívek egy kis töredékének akarata, sőt az e.m. küldöttség javaslata ellenére, a templomtól távolabb helyre építettett, s az akkori lelkésznek a torony építését megörökítő jegyzetei szerint: „így tette ki magát az egyház nemcsak a most élő okos és jó ízlésű emberek, hanem a maradéknak is kedvetlen ítéletére.”

Az anyakönyvek kezdődnek 1772^{ben}. Ez időtől kezdve 1888 végéig, tehát 117 év alatt született összesen 2245 lélek s így átlag egy-egy évre esik 19 születés.- Legtermékenyebb volt az 1794^{iki} év, melyben 31 s az 1809, 1828 évek, melyekben 30-30 születés történt. Legmeddőbb volt az 1856^{iki} év melyben 8, s az 1772 és az 1783. év 9-9 születéssel.

1772-1888-ig meghalt 1955 személy, tehát 117 év alatt a születések 299 esettel mulják felül a halálozásokat,- Átlag esik egy-egy évre 17 halál eset. Legkisebb volt a halandóság, 1773, 77, 84, 85, 95 években, melyekben csak 5-5 halálozás történt. Legnagyobb volt 1873-ban 106, 1831, 63, 1876-ban 44 halálesettel.

Házasság kötött 573. Legtöbb 1775 és 1832-ben; t.i. 18-18, legkevesebb 1780, 84, 1842, 46 és 80-ban 1-1 házasság kötéssel. Átlag esik egy évre 5 házasságkötés.

Az egyház vagyoni állását feltüntető rendszeres gondnoki számadások 1807-ben kezdődnek s ez időtől mai napig pontosan és rendszeresen vannak vezetve.”

Ez a dokumentum a Sárospataki Kollégiumi Levéltárban található **C./CXIX./65,597./592.7.-** leltári számon.

Szómagyarázat:

* kalangya: különböző méretű és formájú szénarakás (boglya)

** szapu: régi űrmérték, szemes-termény mérésére. Nagyságra nézve azonos volt a köböllel, azaz két pozsonyi mérőt tett ki, vagyis 125 l volt.

Forrás: Magyar Néprajzi Lexikon; Akadémiai Kiadó, Budapest, 1981

Szarka János predikátor életrajza

Ez a dokumentum a Sárospataki Kollégiumi Levéltárban található **A./XXXIV./13,031./ 218-13. sz.** leltári számon.

Szarka János Jósvafői Predikátor született 1771. 10^{dik} Ápril Tekintetes Szatmár Vármegyében Kis-aba (?), ugyan ottan hat esztendő korában oskolában adattatott s tanult négy esztendőig – onnan 11782 bevitetett a I.N. Pataki Collégiumban, és az alsóbb oskolákon keresztül menvén 1788. Deákká lett, ugyanott el is végezte tanulását 1797. Onnan vitetett Tekintetes Torna Vármegyében Görgő nevű helységben három esztendeig való rectorságra, de Komjáti nevű helységben meghalálozván N.T,T Ujhelyi István Úr, félidőben Görgőről vitetett által ezen Nemes Eklésiába az megholt T.T. Úrnak idejét ki tölteni, és fog Görgőn töltött Rectorságba nem több hanem csak harmadfél esztendőket. Kitöltvén Komjátiban az esztendőt.....Gyűlésen Komjátiban.....Predikátornak is meghagyatott 1800 évben. Lakott ezen Nemes Ecclesiában hét esztendőig Onnan aTornai és Gömöri Egyesült.....Gyűlés alkalmatosságával a Jósvafői Parochiára 1807 14^{én} April az halott mostan és viseli Szent Hivatalát.

Jósvafő 27^{én} Júly 1807

Jósvafői Predikátor

Szarka János által”

A Papp Ferenc Kutatóállomás és az eddig ott élt családok története

- Izápy Zsóka -

(részlet a készülő ház- és családtörténeti könyvből)

A Kutatóállomás építésének befejezése előtt (1957)

A Jósvafői Kutatóállomás épületei 1957 és 1967 között épültek. Az Állomás első épülete 1957-ben épült fel a Kis-Galya mögötti Tohonya-bércen. A ház egy gondnoki és egy vendégszobából, egy sok férőhelyes padlásból és egy laborból állt. A telefont, vizet és a villanyt 1964-65-ben vezették be.

A Kutatóállomás központja lett az egyetemi és technikumi nyári gyakorlatoknak, sok diák a helyszínen tanulhatta meg, amit a karsztokról tudni kell. Hamarosan más egyetemek kutatói is ide hozták diákjaikat (Egri Tanárképző Főiskola, Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem, Budapesti ELTE Földrajzi tanszék, Miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem), akik itt kezdtek rendszeres méréseket, megfigyeléseket végezni. A Szabó József Geológiai Technikum 1964-től, 20 éven át itt tartotta nyári gyakorlatait.

Hamar szűknek bizonyult a hely, ezért 1967-ben még egy épülettel bővült az állomás. Ennek építésében és fenntartásában már sok falubeli is részt vett, így többek között: Vak István, Bokros Gyula, Bokros Gyuláné, Farkas Andrásné, Izsó Antal, Obbágy János, Obbágy Jánosné, Szajkó Mihály, Tóth Bálintné. A legtöbben (8 fő) akkor dolgoztak itt, amikor az Állomás a VITUKI kezelésében volt, ekkor sokféle mérési, építési feladat volt. Az Országos Meteorológiai Intézet jelenleg automata mérőállomást üzemeltet az állomás mellett.

A Kutatóállomás eddig három kezelő intézmény tulajdonában volt:

- a Budapesti Műszaki Egyetem (ÉKME) 1957-1968-ig;
- a Vízgazdálkodási Tudományos Kutató Intézet (VITUKI) 1968-1985-ig;
- az Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság (VITUKI) 1985-től napjainkig.

Az itt lakó családok általában a szakmai érdeklődésük miatt kerültek ide. Sokan laktak itt egyedül, némelyek itt kötöttek házasságot, sok gyerek is született itt. Az alábbi családok laktak a Kutatóállomáson:

Zámbó Kornél és felesége
Berhidai Gyula és felesége
Tóth József és felesége
Maucha László és felesége
Szilvay Péter és felesége
Izápy Gábor és felesége
Fabók Zoltán és felesége
Tarjányi András és felesége
Kutas Gyula és felesége
Pintér István és felesége
Novák István és felesége
Bárkányi Csaba és felesége

Zámbó Kornél 1938-ban született Tatán. Az Egri Tanárképző Főiskolán földrajz-rajz szakon végzett. Diplomáját a Vass Imre-barlang kutatási témájából írta. Ennek kapcsán kérte fel volt tanára, Udvarhelyi Károly és Papp Ferenc professzor a jósvafői állás betöltésére. 1960-61-ben dolgozott itt. Menyasszonya, Fekete Róza többször meglátogatta, neki is megtetszett a hely. Házasságkötésük után ikreik születtek, de az asszony fiatalon meghalt. A jósvafői évek után elvégezte a Képzőművészeti Főiskolát, előbb tanárként, később festőművészként dolgozott. Sok sikeres kiállítása volt és van jelenleg is.

Berhidai Gyula gépészmérnökként dolgozott Budapesten. Barlangászni kezdett az egyetemi csoportban és még 1956 előtt eljutott Jósvafő környékére. 1958-1960 között volt gondnoka a háznak, még nagyon „romantikus” körülmények között, se víz, se villany nem volt. Felesége, Rényei Márta, aki vegyészmérnök volt 1960-ban került feleségként és munkatársként a Kutatóba. Tamás fűk születése után, a mostoha körülmények miatt kényszerültek

visszaköltözni Budapestre. Ebben az egy esetben követhető a „dinasztia” kialakulása, mert Tamás felnőve dolgozott az Állomáson.

Tóth József és felesége sajnos már nem él és nem is tudunk róluk, ők nem jártak vissza a házba.

Maucha László Budapesten született. Műszaki Egyetemi évei alatt lett barlangász, és került először Jósvafőre. Tagja volt a Vass Imre barlangot feltáró csapatnak. Később az Eötvös Lóránd Tudomány Egyetem elvégzése után Papp Ferenc hívására elvállalta a Kutató vezetését. 1963-ban megnősült, felesége Römer Mariann itt dolgozott technikusként, első fiúk születéséig. Két gyermekük született: Gerő 1968-ban, Kristóf 1972-ben. 1973-ban az iskolába járás nehézségei miatt költöztek el Budapestre. Maucha László azóta is a VITUKI-ban dolgozik, mint nyugdíjas.

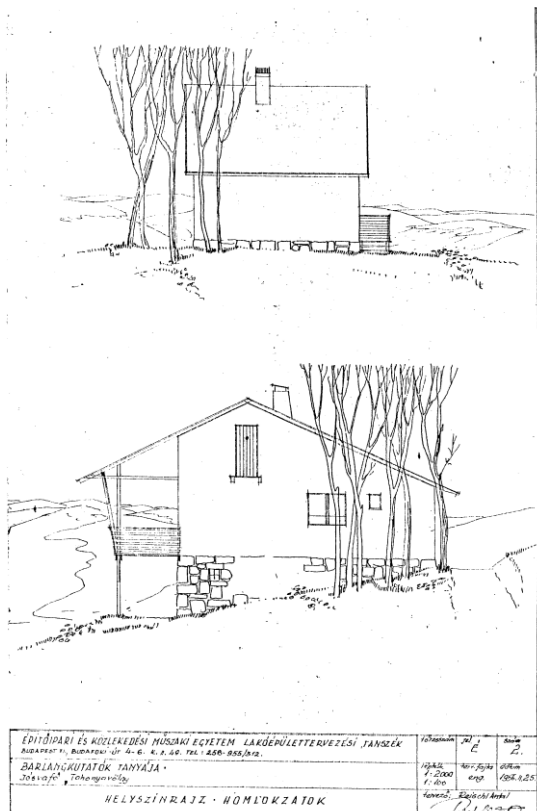
Szilvay Péter Esztergomban született. A Szabó József Geológiai technikumba járt, ahonnan termelési gyakorlatra jött Jósvafőre. Az iskola elvégzése után Papp Ferenc javasolta, hogy dolgozzon itt. A katonaságig 1967-1969-ig egyedül, utána feleségével, Róka Zsuzsannával éltek itt. Feleségét Csepregről "hozta" magával. 1973-ban átvette az Állomás vezetését Maucha Lászlótól, és még abban az évben megszületett első gyermekük, Attila. 1974-ben ikreik születtek, Zsuzsanna és Péter. 1979-ben ők is az iskolakezdés miatt költöztek el és azóta is Esztergomban élnek.

Izápy Gábor budapesti születésű. A Kandó Kálmán Főiskolán tanult és 1972-ben, évhalasztáskor munkát keresett. Maucha László egyik rokona (aki tanára volt) ajánlotta ezt a munkahelyet. Műszerészként kezdett itt dolgozni, de később a hidrológia lett a fő szakterülete. Későbbi felesége, Wehovszky Erzsébet már 1968 óta járt ide a Geológiai Technikum gyakorlatosaként, majd 1971-től állandó dolgozó lett. Itt ismerkedtek össze, és a katonaság kis kitérője után 1974-ben házasokként kerültek vissza. Négy gyermekük született itt: Balázs 1975-ben, Gábor 1977-ben, Viktor 1981-ben és Júlia 1982-ben. 1979-1985-ig vezette I.G. a Kutatót. 1985-ben a VITUKI átadta a Miskolci Vízügyi igazgatóságnak a házat és ezért el kellett költözni Budapestre. Mindketten a VITUKI-ban dolgoznak azóta is.

Fabók Zoltán Miskolci születésű. Kutas Tamással barlangászott. Először a környéken egy Alsóhegy vízfestésen vett részt. 1972 októbertől dolgozott a VITUKI-nál vízmérőként. 1974-ben kirendelték 3 hónap helyettesítésre a Kutatóba és ott is maradt dolgozni. 1976-óta volt nő, felesége Bozzai Zsuzsa Miskolcon élt. 1978-ban visszaköltözött Miskolcra, nem volt szerencsés a különélés. Izápy Gábor hívására visszaköltöztek két kicsi lányukkal, Szilvi két

éves, Zsófi 4 hónapos volt. 1984 februárban kaptak lakást Miskolcon és el kellett költözniük.

Kutas Gyula Pilisvörösvárról származik. A Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem biológia-földrajz szakos hallgatójaként járt először Jósvafőn. Maucha László szakmai segítője volt a szakdolgozat írásában, amit az Aggteleki Karszt csapadékának és forrásainak kapcsolatáról írt. 1975 után barlangászni is járt a környéken. Maucha László tanácsára került ide 1979-ben. Akkor már nős volt, felesége Muszbek Ilona volt. Egy gyermekük volt akkor már, Balázs 1978-ban született. Második gyermekük, Kati, 1980-ban már nem itt született, mert veszélyeztetett terhesség volt, és ezért hazaköltöztek Pilisvörösvárra.

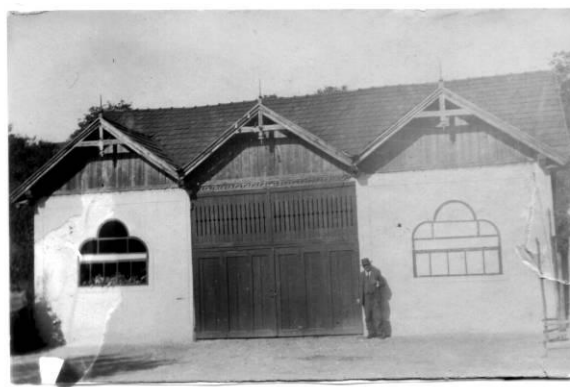
A Kutatóállomás engedélyezési terve
(tervező: Reischl Antal, 1956.II.25.)

A Kutatóállomás épületei ma
(Majercsik János olajfestménye)
Ezt a képet Hadobás Sándor
adományozta a Tájháznak ebben az
évben. Köszönjük!

100 évvel ezelőtt születtek Jósvafőn

Obágy József	1904.01.14.	Gönczi Mária	Obágy Lajos
Silye László	1904.03.01.	Jóna Zsófia	Silye János
Ardai Eszter	1904.03.02.	Bene Erzsébet	Ardai Dániel
Dely Imre	1904.03.23.	Pásztor Julianna	Dely Imre
Czudar József	1904.04.15.	Pozsga Mária	Czudar József
Bak Eszter	1904.04.14.	Bak Zsuzsanna	-----
Dely Gedeon	1904.04.19.	Bak Katalin	Dely Gedeon
Oláh Ferencz	1904.06.16.	Dely Lídia	Oláh Ferencz
Jóna László	1904.06.27.	Jóna Eszter	Jóna László
Bak Mária	1904.06.25.	Bak Julianna	Bak János
Bak Dániel	1904.07.02.	Garan Julianna	Bak Sámuel
Zabos Mária	1904.07.07.	Zabos Terézia	-----
Dely József	1904.07.10.	Ragályi Zsuzsanna	Dely József
Vostyár János	1904.07.21.	Bak Klára	Vostyár János
Fuszkó Bertalan	1904.08.07.	Molnár Mária	Fuszkó József
Tóth József	1904.09.09.	Jóna Borbála	Tóth Lajos
Czafik Dezső	1904.09.22.	Jakubecz Irma	Czafik István
Béres Ferencz	1904.11.13.	Vitárius Borbála	Béres Dániel
Palcsó István	1904.11.26.	Vostyár Julianna	Palcsó István
Garan Bertalan	1904.12.27.	Zajdó Lídia	Garan Dániel

Csűr a Klein kúria udvarán (1934)

”Kútmérgezés” - 21. századi technológiával

Egy számomra eddig ismeretlen „lapocska” hasábjain (ha jól olvasom) Kalas Györgyi tollából jelent meg „A diploma a magyar falu legnagyobb dilemmája” – Aggtelek című cikke. Sajátságos, helyenként értelmetlen, a tények ismeretétől nem zavartatva született irónikus hangvételű (irónia = jóhiszeműségbe bújtatott rosszhiszeműség) cikkecske már az első bekezdésben kijátssza aduját: „...az aggtelekiek nagy lokálpatrióták, főleg, ha a szomszédos Jósvafő kerül szóba.”

Ezzel a jól értesült újságíró rá is lép arra a taposóaknára, amelyet évszázadokkal ezelőtt telepítettek az egymástól hét kilométerre fekvő, a csodálatos Baradla barlanggal összekötött település közé. A vélt vagy valós okok boncolgatására most nem térek ki, mint helytörténettel (is) foglalkozó jósvafői lokálpatrióta számos olyan elemet fedeztem fel a két település történetében, ami a múltban okot adhatott ellentétek gerjesztésére. Mint naiv ember, azt hittem ezek az idők elmúltak, a 21. században inkább az együttműködés és nem a szembenállás kell, hogy jellemezzen két szomszédos települést. Naivitásom tényekre alapul: a jósvafői tájház csűr-szinpadának avatásán 1995-ben az Aggteleki Hagyományörző Kör sikeres fellépését természetesnek tartottam, mint ahogy a Jósvafői Színjátszó Kör közelmúltban zajlott aggteleki vendéjátékát is. Igen jó személyes kapcsolat alakult ki Bódis Irma Nénivel, Aggtelek helytörténeti mindentudójával, hajdani tanácselnökével. Amióta Aggteleken is rendeznek falunapokat, mindegyiken részt vettem, érdeklődéssel figyelve a „szomszédok” igyekezetét, próbálkozásait, sikereit. Az aggteleki embereket kedvesnek, barátságosnak, vendégszeretőnek ismertem meg. Ezért lepett meg a cikkben idézett „középkorú családanya” megjegyzése: „A környező falvakat még kinézetre sem szeretem”. Pedig hangulatosak, mondhatnám egyedülállóan szépek?! Azután így folytatja: „Viszont akkor sem laknék Jósvafőn, sőt az lenne az utolsó hely, ahol laknék! Ott lusta népek vannak, és a nők kocsmáznak. A jósvafőiek se szeretnek minket, és mi sem szeretjük őket.” Ehhez épp úgy nem kell kommentár, mint a „Fagy és diploma” című fejezetben megszólaló „helyi fagyaltos hölgy”, a „falú szinte egyetlen vállalkozója” (SICC!!!): „Jósvafőre pedig nem mennék semmi pénzért”, pedig a fagyaltjukat ott (is) árusítják, igaz a férje, aki Jósvafőn egy népszerű, szerény ember hírében áll.

Az írásmű céltalanságát és értelmetlenségét a záró mondatokban sikerült a legtömörebben összefoglalni: „Aggteleken jó lakni, mert szép helyen van, és mert Aggtelek nem Jósvafő, csak diplomát ne szerezzen az ember. A magyar faluban ma ez a legnagyobb dilemma.”

Kedves Kalas Györgyi! Szeretettel várom Jósvafőre (ami nem Aggtelek), hátha sikerül olyan elemekkel árnyalni benyomásait és értesüléseit, amelyek alapján olvasóit a tényeknek megfelelően tájékoztathatja!

Szablyár Péter

A jósvafői tájház vendégkönyvéből

„Jósvafő egy kis „ékszerdoboz” Magyarországnak! Az itt élő emberek nagyon kedvesek, a vidék gyönyörű!

Debrecenből: Törőné 2004.07.20.

Örömmel fogadtuk a kedves vendéglátást! Őrizzék tovább is ezt a szép gyűjteményt és vigyázzák az érintetlen természetet. Hálás köszönettel és tisztelettel: Apostol Tamás ref. lelkész; Pápa-Tapolcafő 2004. 07.21.

A harang határozott kongatása, a patak megnyugtató csobogása, az emberek közvetlensége és mosolya, csodálatos vidék, no és ez a tájház mind-mind azt az értéket közvetíti, ami miatt erre a helyre még érdemes visszajönni. Köszönjük! A Balanyi család Kiskunhalasról; 2004. július 25.

A lenyűgöző táj részeként öröm volt megismerni a táj emlékeit. A hagyományok megőrzése, ápolása legyen gyermekeink életeleme. Sok érdekességet találtunk, ami – azt hiszem – még kedveltebbé teszi számunkra a helyet. A vendégszeretetet külön köszönjük, s köszönjük a szép látnivalót.

2004.07.26. Mosolygó István és neje

2004. augusztus 1-jén voltam újra Jósvafőn, 1947 óta, amikor a kitelepítés folytán átutazóban Edelény felé a család kb. 6 hónapot töltött itt a rokonoknál. Szádvárborsáról (Borzováról) telepítettek át Magyarországra.

Köszönettel: Kunyecski Eta Komáromból

12 éve járok Jósvafőre, a falu azóta egyre szebb. Most hoztam magammal a fiamat Leventét (3 hónapos) és a páromat, hogy ők is megismerjék Magyarország legszebb faluját. Gratulálunk a falunak a sikerekért!!

2004.08.08. Levike, Marcsi, Zsolt Gyuláról

A Magyar Mérnöki Kamara Környezetvédelmi Tagozatának Elnöksége is megtekintette a Tájházat. Köszönjük azt a csodálatos munkát amivel még időben megmentették múltunk egy darabját. A jövő a múltban gyökerezik. Sokunknak a rég elfelejtett gyermekkor jutott eszünkbe..

Köszönjük! 2004. 11. 12. Gilyén Elemér

Ennek a gyönyörű szombati napnak egyik ékessége ez a tájházbéli látogatás. Köszönjük! 2004. november 20. Szilasi Éva

Tíz év óta folyamatosan, évről-évre, akár a természet újul meg és gyarapszik a tájház. Ez az örök megújulás hoz vissza időről időre ebbe az épület együttesbe,

hogy a régi kedves emlékek mellett az „újszülöttekkel” is megismerkedhessünk. Külön öröm, hogy a tárgyi emlékek mellett mindig barátságos és kedves emberekkel is találkozhatunk itt. A tájház további közösségi működéséhez és működtetéséhez sok erőt és kitartást kívánok. 2004.07.30. Izápy Gábor és Zsóka

Igen nagy örömmel vettem részt a Tájház 10. évfordulóján. Ahol olyan sok érték halmozódott fel az elmúlt évszázadban, a Tájház kialakítása nélkül mind elveszett volna. A régi élet használati tárgyai, a község története, valamint a környező természeti kincsek, vagyis a barlangok szépségei és kutatásának eredményei itt mind megőrződhetnek. Köszönjük ezt a páratlan szívós munkát. 2004. július 30. Maucha László

A Lófej forrás hidrológiai modelljét adományozta a tájháznak Maucha László és Izápy Gábor

T a r t a l o m

A Baradla Vörös-tó – Jósvafő szakaszának felújításáról

- Székely Kinga –

A Jósvafői Szinjátszókör története 1997 – 2004

- Szőke Ágnes -

Rokonsági kapcsolatok

_- Nadanicsekné, Gereguly Piroska -

Ülésrend a templomban

_- Nadanicsekné, Gereguly Piroska -

Mindenki érti?

_- Nadanicsekné, Gereguly Piroska -

Jósvafő ref. egyház története Kerekes Károly ref. lelkésztől

Szarka János predikátor életrajza

A Papp Ferenc Kutatóállomás és az eddig ott élt családok története

- Izápy Zsóka -

100 évvel ezelőtt születtek Jósvafőn

”Kútmérgezés” 21. századi technológiával

- Szablyár Péter -

A jósvafői tájház vendégekönyvéből